

a Kongresszus ellátása információkkal és elemzésekkel;

az ország művészeti alkotó tevékenységének elősegítése és termékeinek megóvása;

az ország könyvtárainak támogatása és segítése a nemzetközi bibliográfiai számbavételben;

az ország tudományos kutatóinak kiszolgálása és a munkájukhoz szükséges információforrások hozzáférhetővé tétele.

Új tisztség az országos programokat intéző igazgatóhelyettesé. Feladata mindazoknak a programoknak az összefogása, melyek a Könyvtár falain kívül szolgálják a Könyvtár érdekeit.

/GOODRUM, Ch. A.: Change at the Library of Congress = Library of Congress Information Bulletin, 36. köt. 33. sz. 1977. p. 568A-568D/

/Change at the Library of Congress. Restructuring the organizational units of the library. A background document = Library of Congress Information Bulletin, 37. köt. 15. sz. 1978. p. 245-252./

(Dezső Zsigmondné)

A British Library szerepe az információs és könyvtári hálózatokban

A British Library információs hálózatokban betöltött szerepének elemzése előtt *célszerű tisztázni a hálózat fogalmát*. Az idők során erre többféle meghatározás is született. Ezek egyikének figyelemre méltó megfogalmazása szerint a hálózat olyan eszköz (és itt a hangsúly az eszközön van), mellyel különböző források különböző felhasználókkal kapcsolhatók össze.

A hálózat fogalma századunk folyamán jelentősen kiszélesedett, a hagyományos értelmezéssel ellentétben már nemcsak meghatározott csomópontok, vonalak hálószerű, passzív összekötését jelenti, hanem aktív, fizikai tevékenységet is magában foglal. Az *Establishment of a Network for the Exchange of Technological Information* (Hálózat létesítése műszaki információcseré céljából) c. Unesco jelentés szerint

„a műszaki információs hálózat célja, hogy releváns műszaki információkat biztosítson a felhasználó számára függetlenül az információforrás helyétől és a nemzeti határoktól.”

Rátérve a British Library szerepére, e szervezet legnagyobb jelentősége éppen az, hogy a már létrehozása előtt fennállott, de egymástól függetlenül, gyakran párhuzamosan működő nemzeti könyvtárak, információs intézmények tevékenységét irányítja és koordinálja.

A British Library *hálózati tevékenysége* négy részből tevődik össze:

1. *Közreműködés a hálózat egyik alkotóelemeként*. E nyilvánvaló szerep legszemléletesebben talán a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzésben nyilvánul meg.

2. *Vezetés, támogatás és tanácsadás*. A British Library támogat minden hálózattal kapcsolatos ötletes kezdeményezést, irányító szerepet játszik a nemzeti infrastruktúrába való bekapcsolás során, javaslatokat tesz szabványokra, támogatja a kutatásokat.

3. *Közvetlen segítségnyújtás*. E szerep lényegében egy hálózat kialakításának vagy egy meglévő hálózatba való bekapcsolódásnak a kísérleti szakaszában nyújtandó anyagi és/vagy szolgáltatási segítséget jelent.

4. *Képviselet és kommunikáció*. Igen jelentős a British Library nemzeti és nemzetközi könyvtári és információs hálózatokkal foglalkozó fórumokon betöltött szerepe. Jó példa erre az EURONET, amelynek tárgyalásain a nemzeti delegáció egyik tagja a British Libraryt képviseli, valamint az ICCSTI (Interdepartmental Coordinating Committee for Scientific and Technical Information = (Tárcaközi Műszaki Tudományos Információs Koordináló Bizottság) munkájában való részvétel.

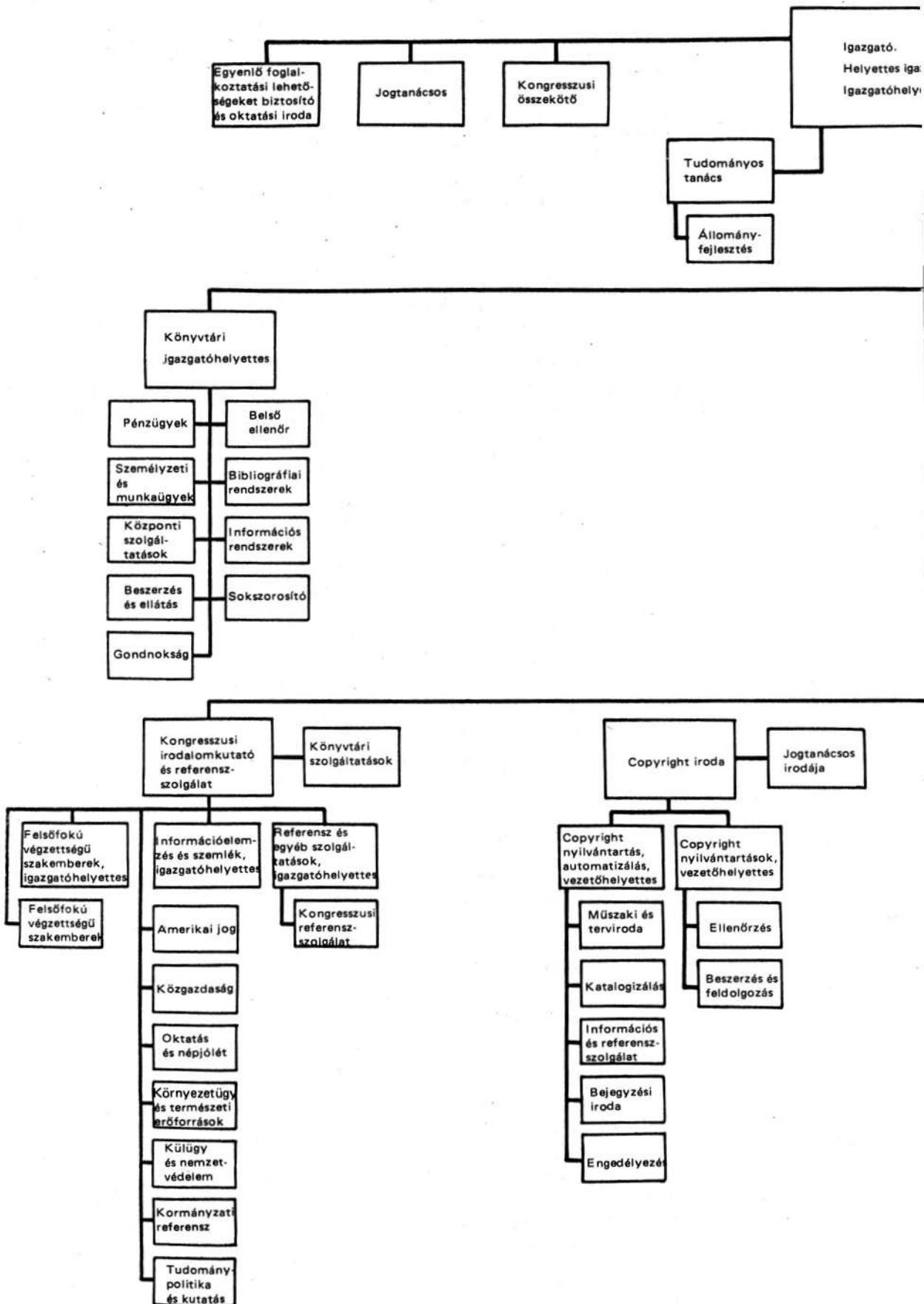
E négy elvi feladatkör után vizsgáljuk meg a British Library néhány konkrét tevékenységét.

A British Library *helyszíni támogatást és tanácsadást nyújt*, nemzeti és nemzetközi szinten pedig hálózati csomópontot jelent a könyvtárközi kölcsönzésben. Költségelemzési vizsgálatot kezdeményezett egy optimális közúti szállítási hálózat megszervezésére, amely megoldás lehetne a posta igénybevételével szemben. Egységes könyvtárközi kölcsönzési űrlapot vezetett be, amely megkönnyíti a kérő könyvtárak igényeinek egyértelmű rögzítését.

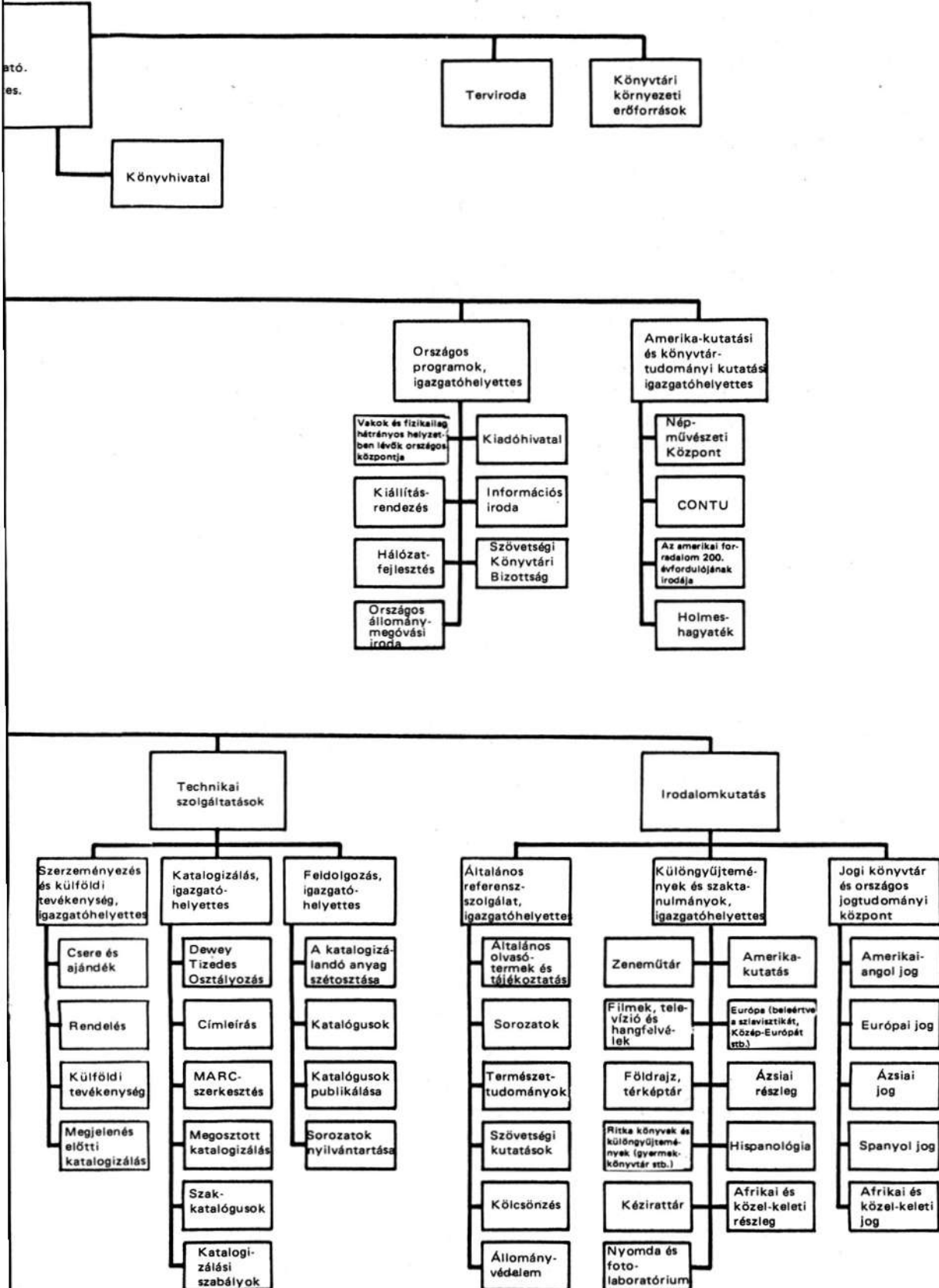
A British Library rendkívül átfogó gyűjtőköre mellett *forrástájékoztatót is végez* (vagyis az érdeklődőt a megfelelő gyűjteményekhez irányítja), modern telekommunikációs technológiák felhasználásával az eredeti dokumentumok nyomtatott másolatait is szolgáltatja.

Széles körű *bibliográfiai tevékenysége* keretében egyrészt anyagi támogatást nyújt különböző regionális, bibliográfiai adatszolgáltatás céljából létesült hálózatoknak, másrészt a BLAISE rendszere utódjaként tervezi egy MERLIN elnevezésű automatizált információs hálózat létrehozását, amely elődjéhez hasonlóan a hálózathoz tartozó könyvtárak katalógusaihoz való közvetlen hozzáférést célozza.

A British Library az LA-val (Library Association = Brit Könyvtáregyesület) együttműködve jelentős szerepet játszik a bibliográfiai adatok cseréjét megkönnyítő *szabványok* kifejlesztésében: épületében kapott helyet és támogatást az IFLA Office for Universal Bibliographic Control (IFLA Egyetemes Bibliográfiai Számbavételi Hivatala), az UNISIST International Centre for Bibliographic Descriptions (UNISIST Nemzetközi Bibliográfiai Leírási Központja); képviseli az Egyesült Királyságot

ervezett szervezeti felépítése

az ISDS-ben (International Serials Data System = Nemzetközi Folyóiratnyilvántartási Rendszer).

A British Library szorgalmazza az információforrások lelőhelyeit ismertető *katalógusok kidolgozását és közreadását*. E tevékenysége eredményeként született meg az egyetemi kutatásokról származó *Research in British Universities* útmutató, valamint a *Guide to Government Department and other libraries and information bureaux* (Útmutató minisztériumi, valamint egyéb könyvtárakhoz és információirodákhoz) c. kiadvány.

A British Library a *dokumentumok tartalmi feldolgozására* (folyóiratcikkek, reportok) is törekszik. Így a MEDLARS (Medical Literature Analysis and Retrieval System = Orvosi Szakirodalom-elemző és Információkereső Rendszer) adatbázis nemzeti központja és a hálózat (MEDLINE) részére biztosítja az Egyesült Királyság inputját; tanácsadást és segítséget nyújt minden olyan szervezetnek, amely valamilyen nemzetközi információs rendszerbe be kíván kapcsolódni saját adatbázisával.

On-line információs rendszerek kialakításával kapcsolatos kísérletei során a British Library irányította számos akadémiai intézet *on-line összekapcsolását bibliográfiai adatbázisokkal*. Gyakorlati on-line tevékenységén kívül tanfolyamokat és konferenciákat szervez az on-line rendszerek témakörében, sőt anyagilag támogatja a könyvtárosképző oktatási intézményeket az on-line szolgáltatások használatának alapszintű oktatása céljából.

A British Library egyike az Infoline elnevezésű információs hálózatot létrehozó négy angol testületnek. Az Infoline hazai szolgáltatásain kívül az EURONET egyesült királyságbeli inputját is képezi.

Annak ellenére, hogy a British Library nem hozhat határozatokat, szervező, tanácsadó, példamutató tevékenységével arra törekszik, hogy nemzeti és nemzetközi hálózatokat kompatibilissé tegyen egymással. Ilyen hatalmas feladatot nem lehet egyetlen szervezetnek ellátnia – munkája sok más nemzeti és nemzetközi információs szervezet, kormánytestület és egyesület tevékenységéhez kapcsolódik.

/HILL, M. W.: The role of the British Library in information and library networks = The Information Scientist, 11. köt. 2. sz. 1977. p. 53–63./

(Novák István)

A műszaki könyvtári munka sajátosságai és eredményei a Szovjetunióban

A szovjet hatalom hat évtizede alatt a tudományos és szakkönyvtárak száma hússzorosra, állományuk pedig százszorosra növekedett. Ma több mint 40 millió olvasó veszi igénybe szolgáltatásaikat.

A Szovjetunió könyvtárainak 16%-a tudományos és szakkönyvtár. Bennük található az ország teljes könyvtá-

ri állományának majdnem fele, mintegy két milliárdnyi könyvtári egység, ebből a műszaki könyvtárak állománya 557 millió egység.

A hatalmas arányú mennyiségi fejlődést minőségi változások kísérték és kísérik. Ezek olyan alapelvek érvényesülése nyomán alakultak és alakulnak ki, amelyek hatására a szovjet műszaki könyvtárak munkája egyre inkább megfelelhet a szocialista társadalom támasztotta követelményeknek.

1. A műszaki könyvtárak társadalmi szerepkörének széles körű értelmezése

A műszaki könyvtárak már a szovjet hatalom első éveitől demokratikus intézményekké váltak. Szolgáltatásaikat mérnökök és technikusok, munkások és tisztviselők egyaránt igénybe vehették. Ideológiai, nevelő és tájékoztató funkcióikat szerves egységben látták és látják el. Tevékenységükkel segítették és segítik az új technika és a fejlett technológia elsajátítását, az üzemi munkásság termelési kultúrájának emelését. E tekintetben mindig Lenin útmutatásaihoz tartották és tartják a jövőben is magukat.

A szerepkör e komplex értelmezését egyesek idővel időre megpróbálták revízió alá venni. Így a harmincas években éles vitákban kellett visszautasítani azokat a nézeteket, amelyek alapján a műszaki könyvtárak feladatait kizárólag a magas képzettségű szakemberek információellátására kívánták szűkíteni, illetve el akarták távolítani az állományukból a társadalomtudományi-politikai irodalmat. Különösen *Krupszakaja* asszony bírálta mélyrehatóan ezeket a kísérleteket.

Az elmúlt évtized alatt ismét felütötték a fejüket ezek a nézetek. Többen leírták, hogy a műszaki könyvtárak nevelő funkciója elvesztette jelentőségét, már nem korszerű, elhalóban van. *A. I. Sidorova* tanulmányában kimutatta e nézetek retrográd voltát, majd azt a következtetést vonta le, hogy *a szovjet könyvtárak ideológiai intézmények, amelyek a lakosság legszélesebb köreivel foglalkoznak*. Ez nem engedi meg, hogy csak az információszolgáltatásra korlátozzák tevékenységüket. A társadalom aktív pedagógiai munkát, az olvasás irányítását kívánja meg tőlük.

Az SZKP XXV. kongresszusa igazolta a fenti állásfoglalás helyességét. A Szovjetunió szocialista társadalmában a kulturális-műszaki színvonal fogalmába ui. nemcsak a szakmai ismeretek és a termelési tapasztalatok tartoznak, hanem a tudományos világnézet, a társadalmi-politikai felkészültség, az általános műveltség és az esztétikai nézetek is. A kommunizmus építését szolgáló tervek megvalósítása elsősorban a szovjet emberek társadalmi aktivitásától, erkölcsi színvonalától, eszmei érettségétől, valamint attól függ, hogy miként tudják hasznosítani a korszerű tudományos ismereteket.